

LEBBEYK KELİMESİNİN OSMANLI TÜRKÇESİNDEKİ KULLANIMLARI ÜZERİNE*

Yavuz KARTALIOĞLU**

ÖZET

Arapçada “cevap vermek; ikamet etmek” gibi anlamlara gelen “lebbeyk” kelimesinin لى veya لب köklerinden geldiği varsayılır. Bu kelime Osmanlı Türkçesinde hem “telbiye duası”nın içinde hem de konuşma dilinde “buyurun, efendim” gibi anlamlara gelen bir cevap edatı şeklinde kullanılmıştır; Evliya Çelebi’nin Seyahatnamesi’nde yukarıdaki anlamlarının yanında “konuşma dilinde Allah’ın buyruğuna bir itaat kelimesi” ve “bir savaş ünlemi” olarak da geçer. Batılı gramercilerin yazmış olduğu metinlerde ise bu kelimeyi uşak, hizmetçi veya garson gibi bir görevli kişi müşteriye veya hizmetini gördüğü bir kişiye “buyurun, efendim; tamam” gibi anlamlara gelecek şekilde söyler. Lebbeyk kelimesi Osmanlı Türkçesi konuşma dilinde *lebbeyk / leppeyk / lebeyk / lepeyk / lebbey / leppey / leppe / lepe* gibi farklı şekillere dönüşmüştür. Farklı şekillerin büyük bir kısmı çeviriyazılı metinlerde kaydedilmiştir. Meninski’de *lebbeyk* kelimesi *lepe, lepey, leppey, leppeyk, lepeyk, lebbeyk, lebeyk* şekillerinde dokuz madde başında ve beş madde içinde yer almaktadır. Meninski’de ayrıca kelimenin *lebeyk, lepe* şekilleri, di- fiili ile birlikte madde başı olarak da alınmıştır. Seyahatname ve Kamus-ı Türki gibi Arap harfli metinlerde sadece *lebbey* ve *leppey* şekli kaydedilmiştir. *Leppe / lepe* şekilleri kelimenin aslını unutturacak kadar değişmiştir. Bu makalede Türkçeye *Telbiye* duasından geçtiği düşünülen *lebbeyk* kelimesinin özellikle Osmanlı Türkçesi konuşma dilindeki kullanımları, konuşmayı yansıtan metinlerden hareketle incelenmiştir.

Anahtar kelimeler: Osmanlı Türkçesi, *lebbeyk / leppeyk / lebeyk / lepeyk / lebbey / leppey / leppe / lepe*, Osmanlı Türkçesi konuşma dili, Osmanlı ağızları

*Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Doç. Dr. Gazi Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü, El-mek: yavuzkartallioğlu@gmail.com

ON THE USAGE OF "LEBBEYK" WORD IN OTTOMAN TURKISH

ABSTRACT

Lebbeyk means "to answer, to reside" in Arabic. It supposed that it comes from the roots of لَبَّى or لَبَّأ. This word was used in Ottoman Turkish as "telbiye of prayer". It is also used in spoken Ottoman Turkish as a response postposition with the meaning of "here you are". In addition to these meanings, it is found in the travel book of Evliya Çelebi as an obedience word for Allah's commands in spoken language and an exclamation of fight. It was stated in the texts written by Western grammarians that this word is used by servants, waiters and servers with the meaning of "here you are" for the people to whom they serve or for the client. . It got the forms of *lebbeyk* / *leppeyk* / *lebeyk* / *lepeyk* / *lebbey* / *leppey* / *leppe* / *lepe* in spoken Ottoman Turkish. The different forms were registered in the transcription texts. In Meninski it is found with the forms *lepe*, *lepey*, *leppey*, *leppeyk*, *lepeyk*, *lebbeyk*, *lebbeyk* in nine main entries and five sub entries. Besides, the forms of *lebeyk*, *lepe* of the word is found as main entries with the verb of di- "to tell". In the texts written with Arabic script such as Seyahatname (travel book) and Kamus-ı Türki only *lebbey* and *leppey* forms can be found. *Leppe* / *lepe* forms had exposed to so much phonetic change that it caused its original version to be forgotten. In the article, the usage of *lebbeyk* word, which is thought to come into Turkish through *Telbiye* prayer, was examined with reference to texts which reflect the properties of spoken language.

Key Words: Ottoman Turkish, *lebbeyk* / *leppeyk* / *lebeyk* / *lepeyk* / *lebbey* / *leppey* / *leppe* / *lepe*, Spoken Ottoman Turkish, Ottoman Turkish dialects

Giriş

Muhammed İbni Manzur'un *Lisanü'l-Arap* adlı Arapça sözlüğünde "cevap vermek; ikamet etmek" gibi anlamlara gelen *lebbeyk* kelimesinin لَبَّى veya لَبَّأ köklerinden geldiği belirtilir. Mehmet Kanar'ın Arapça-Türkçe Sözlük'ünde ise "لَبَّى lebbay: 1. 'Efendim, buyur' diye cevap verdi. 2. Hac ibadetinde 'lebbeyk' dedi; لَبَّيْكَ lebbeyke: Hizmetindeyim, emrindeyim." gibi anlamlar gibi taşır. Bu kelime Osmanlı yazı dilinde hem Arapçadaki anlamlarına bağlı hem de "duayı telbiye" olarak, (*Allâhümme lebbeyk lebbeyk lâ şerîke leke lebbeyk inne'l-hamde ve'n-ni'mete leke ve'l-mülke lâ şerîkelek*) konuşma dilinde ise "buyurun, efendim" gibi anlamlara gelen bir cevap edatı şeklinde kullanılmıştır. Bu kullanımlara Osmanlı Türkçesi konuşma örneklerinin çokça görüldüğü Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesi'nde ve Batılı gramercilerin yazmış oldukları gramerlerdeki mükâleme kısımlarında rastlanmaktadır. Bu makalede kelimenin Osmanlı Türkçesinde fonolojik değişimlere uğramış farklı şekilleri ve özellikle konuşma dilinde hangi anlamlarda kullanıldığı incelenecektir.

Kelimenin ses olayları sonucu değişmiş şekilleri

Çeşitli ses olayları sonucunda Türkçeleşme süreçlerinde bazen alınma kelimeler tanınmaz hâle gelebilir (Duman 1995: 37). Böyle alınma kelimeler, konuşma verilerinin kaydedildiği çeviriyazılı metinlerde daha açık görülür. Osmanlı imlası, başlangıçtan beri alınma kelimelerin asli

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

yazılışlarını muhafaza etme ilkesi üzerine kurulduğu için bu kelimelerin zaman içinde uğradığı değişimler imlaya yansımamıştır. Lebbeyk kelimesi de özellikle Osmanlı Türkçesi konuşma dilinde tanınmaz hâle gelen alınma kelimelerden birisidir. Kelimenin *lebbeyk / leppeyk / lebeyk / lepeyk / lebbey / leppey / leppe / lepe* gibi sekiz farklı şekli çeviri yazılı metin yazarları tarafından kaydedilmiştir:

lebbeyk (asli şekil): Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde, Meninski'nin sözlüğünde ve Davids'te

leppeyk (lebbeyk>leppeyk): Meninski'nin sözlüğünde

lebeyk¹ (lebbeyk>lebeyk): Meninski'nin sözlüğü ve Holderman'da

lepeyk (lebbeyk>leppeyk>lepeyk): Meninski'nin sözlüğünde

lebbey (lebbeyk>lebbey): Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde

leppey (lebbeyk>leppeyk>leppey): Meninski'nin sözlüğünde

leppe (lebbeyk>leppeyk>leppey>leppe): Parigi'de

lepe (lebbeyk>leppeyk>leppey>leppe>lepe): Molino, Meninski ve Harsany'de

Kelimenin farklı anlamlarda kullanılması

Lebbeyk kelimesi duayı telbiye anlamı dışında Osmanlı konuşma dilinde genel olarak “buyurun, efendim; tamam” gibi anlamlara gelir. Bu kelimeyi uşak, hizmetçi veya garson gibi bir görevli kişi müşteriye veya hizmetini gördüğü bir kişiye yukarıdaki anlamlara gelecek şekilde söyler. Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde ve Meninski'nin sözlüğünde kelimenin farklı anlamları da vardır. Günümüzde Mardin ağzında küçükler büyüklerine “buyurun” anlamına gelen “lebbi” diye de cevap verirler.² Osmanlı Türkçesi eserlerinde kelime şu anlamları ile kaydedilmiştir.

Evliya Çelebi Seyahatnamesinde

Lebbeyk kelimesi Seyahatname'de telbiye duası, Allah'ın buyruğuna karşı bir itaat kelimesi, bir savaşa ünlemi ve ‘buyurun’ anlamında bir cevap edatı olarak kullanılmıştır.

I. Telbiye duası olarak kullanılması:

Evliya Çelebi, dokuzuncu ciltte umre esnasında telbiye duasının okunarak yürünmesi gerektiğini belirtmiş ve bu duayı kelime kelime yazmıştır: “Du‘â-i telbiye: “*Allahümme lebbeyk lebbeyk la şerike leke lebbeyk inne'l-hamde ve'n-ni'mete leke ve'l-mülke la şerike lek*” deyü ihram ile dervişan gibi reftar ederek telbiye duasın okuya.” (IX 328). Evliya Çelebi, ilerleyen satırlarda bu duanın bir kere daha okunması gerektiğinden bahseder ve duayı aynen tekrar yazar. Aynı ciltte insanların ve askerlerin “*lebbeyk allahümme lebbeyk*” diyerek Arafat'a gittiklerini ve “*lebbeyk allahümme lebbeyk*” (IX 340) diyerek yürüdüklerini anlatır.

II. Konuşma dilinde Allah'ın buyruğuna bir itaat kelimesi olarak kullanılması:

Beşinci ciltte Saraybosna (Bosnasaray) halkından bahsederken “...Hatta çarsu-yı bazarda akçe sayarken ezan işitdikleri gibi ‘*Lebbeyk Allahüm*’ deyüp akçeyi meydanda bıragup dükkânların kapamadan güruh güruh camie giderler.” (X 220) der. Burada *lebbeyk (allahüm)* ibaresi hac esnasında değil de insanların günlük işlerini yaptıkları bir anda söylenmiştir. Kelime burada Allah'ın buyruğuna sözle verilmiş bir cevaptır. Kelimenin anlamı telbiye duasındaki anlamını çağırırsa da kullanım yeri bakımından farklıdır.

¹ Cevheri'nin “Al-Sıhah fi Elluga” adlı sözlüğünde Hicaz şivesinde kelimenin bu şekli ile kullanıldığı belirtilmiştir.

² Bu, soruşturma yoluyla edinilmiş bir bilgidir.

III.Savaş ünlemi olarak kullanılması:

Evliya Çelebi, altıncı ciltte Osmanlı ordusunun köyleri yakıp yıkarak ilerlemesini şöyle tarif etmiştir: “... Andan 5 saat gidüp sene 1071 Zilhicce’sinin arife günü “*Allahümme Lebbeyk*” diyerek pür-silah gidüp ...” (VI 13). *Allahümme lebbeyk* ibaresi günümüze kadar ulaşmış olan “Allah Allah Allah ...” gibi bir savaş ünlemidir.

IV.“Buyurun” anlamında kullanılması:

Birinci ciltte Sultan Dördüncü Murad, Emirgüne Han’a “Ya mir” diye seslenir. Emirgüne Han da “Lebbey padişahum” diye cevap verir (I 114).

Dördüncü ciltte Melek Ahmed Paşa “Bre bizim Evliya Çelebi’yi çağırın!” der. Evliya Çelebi de “Lebbey sultanum.” diye cevap verir (IV 143).

Onuncu ciltte Sultan Ahmed, hazreti Muhammed’i rüyasında görür. Hazreti Muhammed “Ya taal” deyince Sultan Ahmed “Lebbeyke ya Resulullah” (X 158) der. Üç örnekte de *lebbeyk* kelimesi “buyurun, emredersiniz” anlamlarında kullanılmıştır.

Çeviriyazılı metinlerde

Molino’da *lebbeyk* kelimesi *lepe* şeklindedir: Ah (voce di rispoder) lepe (Tanış 1989: 15). Molino’ya göre kelime “cevap verme; anladım; ha öyle mi” anlamlarına gelir. Molino, kelimeyi bir örnek cümlede kullanmasa da onun verdiği anlam Osmanlı metinlerindeki anlamla aynıdır.

Parigi’de *lebbeyk* kelimesi *leppe* şeklindedir: leppe, ah vah أَحْ وَهَّ، ah, voce da rispondere à chi chiama (I 77). Parigi’ye göre kelime “buyurun” anlamındadır. Parigi de kelimeyi Molino gibi örneklendirmez ama kelime yine aynı anlamdadır.

Mertol Tulum’un, Meninski’nin sözlüğüne dayanarak hazırladığı eserde *lebbeyk* kelimesi *lepe*, *lepey*, *leppey*, *leppeyk*, *lepeyk*, *lebbeyk*, *lebeyk* şekillerinde dokuz madde başında ve beş madde içinde yer almaktadır. Meninski, *lebbeyk* kelimesinin hem “telbiye (duasının)” karşılığı olarak hem de “Benden ne istersin, ne buyurursun, ne buyurdun” gibi anlamlara geldiğini kaydetmiştir. Kelimenin *lebeyk*, *lepe* şekilleri, di- fiili ile birlikte madde başı olarak alınmıştır:

Benden ne istersin: k.s. Ne buyurursun? Ne buyurdün?, *Lebbeyk, günl.* *Lepey, günl.* *Lepe,* →qui. (397)

İnegem: zf. *lebbeyk, günl.* *lepeyk, günl.* *lepe* → ecce. (974)

lebbeyk: is.günl. *leppeyk, günl.* *leppey, telbie,* → placere; *günl.* *lepeyk, günl.* *lepey, günl.* *lepe,* benden ne istersin, ne buyurursun, ne buyurdün, *İnegem,* → ecce, quid. (1164)

“lebbeyk” demek: f. telbiye etmek, → ecce. (1164)

“lebeyk demek”: f. *günl.* “lepe” demek, telbiye etmek, → dicere. (1164)

Lepe (günl.) bkz. *lebbeyk* (1167)

“lepe” demek (günl.): f. telbiye etmek, → dicere. (1167)

Lepey (günl.): bkz. *lebbeyk*. (1167)

Lepeyk (günl.): bkz. *lebbeyk*. (1167)

Leppey (günl.): bkz. *lebbeyk*. (1167)

Lepeyk (günl.): bkz. *lebbeyk*. (1167)

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

Ne buyurursın: *k. s.* Ne buyurdün?, Benden ne istersin?, Lebbeyk, *günl.* Lepey, *günl.* Lepe → *qui.* (1369)

telbiye: *is.* lebbeyk, *günl.* leppeyk, *günl.* leppey, → *placere.* (1740)

telbiye etmek: *f.* “lebbeyk” demek, “lepe” demek, → *ecce, dicere.* (1740)

Tulum’un incelemesinde *günl.* kısaltması, kelimenin konuşma dilindeki, yani halk arasındaki şekillerini göstermektedir. Bu verilere göre *lebbeyk* kelimesi halk arasında *lepey, lepeyk, lepe, leppey, leppeyk* şekillerindedir.

Harsany’de:

Harsany’de *lebbeyk* kelimesi *lepe* şeklindedir. Metinde bir yolcu, bir konağa gider. Orada bir şeyler yiyip içmek ister. Yolcu “Kadehimi doldur.” deyince hancı da “Lepe sultanım.” der. Kelime bu mükâlemede “elbette, tamam” anlamında kullanılmıştır.

Yolcu: Ey şarabun (badenün) okasını niceye verürsen?

Hancı: Eysinün okası dört akçeye gelür.

Yolcu: Pek ey. Doldur kaday, zira susadum.

Hancı: *Lepe* sultanum, buyur sultanum.

Yolcu: İşte dedüm ki ey şerabıla doldur kaday.

Hancı: Ala agam, işte doludur.

Yolcu: Kada pek küçüktür, bana bir eyce sürahi gör, hem doldur. Ne yarar böyle küçük kada, oglancıklara mahsuzdur. Biz eriz, er gibi içmek isteriz. İçkici degiliz, nehayet uslu içki(y)e alıştuk. Bi(y)ük kadadan dahi, lazum olacak kadar içeriz. Şarab içmek insana, su içmek hayvanlara verilmiştir.

Holderman’da:

Holderman’da *lebbeyk* kelimesi *lebeyk* şeklinde geçmektedir. Metinde üç mükâlemede *lebeyk* kelimesi geçer. Üçünde de hizmetkâr, ağasına buyurun anlamında *lebeyk* der.

Giyinmek Üzre

Bre hu, bir kimse var mı?

Lebeyk sultanum.

Tez ateşi yak ve beni geydür.

Gömleğimi bana vir.

Ağa İle Hizmetkar

Bre hu, oğlan çağıra çağıra sesim boğuldı.

Lebeyk sultanum.

Bir ateş eyle.

Kalpağımı vir.

Çokamı silk.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

Seyr Üzre

Bre oğlan.

Lebeyk sultanum.

Var Ali çelebiye di ki buraya gelsün.

İşte geliyor.

Eyü geldün çelebi, oğlanı sana yollasam gerek idi.

Dauids'te:

Dauids'te *lebbeyk* kelimesi yine *lebbeyk* şeklindedir. David'steki mükâlemede Holderman'daki mükâlemenin etkisi görülür. Fakat iki yazar, kelimeyi farklı şekillerde duymuşlar ve farklı şekillerde kaydetmişlerdir. Dauids'te de kelime "buyurun" anlamındadır.

Bir Kimse Selamlamak İçün

Ne istersin, ne ararsin?

Senün öyüdün bana lazımdur.

Işkine ağam.

Afiyetler olsun.

Ağamin size salâmı var.

Ağana benden çok salam eyle.

Bire oğlan çağire çağire sesim boğuldi.

Lebbeyk sultanum.

Var, Ali Çelebi'ye buraya gelsün de.

Baş üstüne sultanum.

Pek eyü sultanum.

Çokdan seni görmedüm.

Bu kadar zaman nereye gitdün?

Giymek İçün

Kim var?

Lebbeyk sultanum.

Tiz ateş yak de beni geydür.

Esbabumi bana ver.

Çoraplerümü getir.

Konduralerüm hani?

İşte sultanum.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

on dönem Osmanlı Türkçesi sözlüklerinde

Osmanlı'nın son döneminde yazılan sözlüklerde de lebbeyk kelimesi vardır Bu kelime daha çok “buyurun, ne emredersiniz” anlamındadır.

Redhouse (1999)'ta kelime *lebbeyk*, *lebbeyke* şeklinde ve “At your service!”, yani “hizmetinizde(yim)” anlamındadır. Redhouse'ta *lebbeyk-zen* şekli de vardır ve “yes-man” yani “evet diyen, emir kulu” anlamındadır (Redhouse 1999: 707).

Redhouse (2009)'ta kelime *lebbeyk* şeklindedir. Redhouse kelime ilgili şöyle bir açıklama yapar: “Buyurun efendim, ne emrin olur ise icra ve ifasına muntazır ve müterakkıbm.” manasında terki-i Arabi'dir. (Redhouse 2009: 231).

Şemseddin Sami'ye göre *lebbeyk* kelimesi “Efendim, buyurun ne emriniz var? Emrinize muntazırım. [Cevap ve soru makamında müstameldir.]” anlamlarındadır (Yavuzarslan 2010: 713). Şemseddin Sami, “Tr. Zebanzedi: leppy” diyerek bir nevi çeviriyazılı metinlerdeki şekilleri doğrulamış olur. Çünkü, buradaki *zebanzed* “alışılmış, söylenen, dile dolanmış olan” anlamlarındadır. Buradan kelimenin yazı dilinde *lebbeyk* şeklinde olduğu fakat konuşmada *leppy* şeklinde kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Ahmet Vefik Paşa'da *lebbeyk* kelimesi “Buyurunuz, emir sizin manasına” anlamındadır (Toparlı 2000: 702).

Muallim Naci'de kelime *lebbeyk* şeklindedir ve kelime ilgili olarak şu açıklama vardır: *Leb* kelimesi ikamet, muvacehe, muhabbet, halis manalarına gelmekle bu terkibe ber-vech-i âfî dört mana verilmiştir. 1. Ben senin emir ve fermanına itaat ve icabet merkezinde merreten-ba'de uhra sabitim. 2. Benim kasıt ve teveccühüm daima sanadır. 3. Benim daima muhabbet ve incizabım sanadır. 4. İhlasım yani sıdk ve ubudiyetim daima sanadır (Kartal 2009: 352). Naci'nin bu maddede yazı diline ait olarak verdiği örneklerde kelime *lebbeyk* şeklindedir.

Toven'de kelime *lebbeyk* şeklindedir ve “Emr idiniz efendim, buyurun, ne emriniz var?” anlamlarındadır (Toven 1997: 624).

Raif Necdet Kestelli'de kelime *lebbeyk* şeklindedir ve “Ne emriniz var? Emrinize muntazırım. Buyurun, efendim!” anlamındadır (Toparlı 2004: 276)

Devellioğlu, *lebbeyk* kelimesini şöyle açıklar: Buyurunuz, emir sizindir efendim! manasında kullanılan bir kelime (Devellioğlu 2011: 627).

Sonuç

Lebbeyk kelimesi Osmanlı Türkçesi yazı dilinde *lebbeyk* şeklindedir; Osmanlı Türkçesi konuşma dilinde ise kelimenin *lebbeyk* / *leppyk* / *lebeyk* / *lepeyk* / *lebbey* / *leppy* / *leppe* / *lepe* gibi sekiz şekli tespit edilmiştir. Bu sekiz şeklin büyük bir kısmı Batılı araştırmacılar tarafından yazılan gramer ve sözlüklerde kaydedilmiştir. *Leppe* ve *lepe* gibi şekiller konuşma dilinde neredeyse tanınmaz hâle gelmiştir.

Kelime, Osmanlı Türkçesinde telbiye duasının içinde geçer. Bunun dışında Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde Allah'ın buyruğuna bir itaat kelimesi ve bir savaş ünlemi olarak kullanılmıştır. Özellikle Osmanlı Türkçesi konuşma dilinde *lebbeyk* kelimesi genel olarak “buyurun, anladım, tamam, ne buyurursun, ne buyurdun, benden ne istersin, emr ediniz, hizmetinizdeyim” gibi anlamlara gelecek şekilde kullanılmıştır.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

KAYNAKÇA

- CEVHERİ, *Sihah el-luga, el-Sihah fi el-Luga*, Tebriz, 1853.
- DAĞLI, Yücel, KAHRAMAN, Seyit Ali, *Evliya Çelebi Seyahatnamesi, 6. kitap*, İstanbul, 2002.
- DAĞLI, Yücel, KAHRAMAN, Seyit Ali, DANKOFF, Robert, *Evliya Çelebi Seyahatnamesi, 9. kitap*, İstanbul, 2005.
- DAĞLI, Yücel, KAHRAMAN, Seyit Ali, DANKOFF, Robert, *Evliya Çelebi Seyahatnamesi, 10. kitap*, İstanbul, 2007.
- DANKOFF, Robert, KAHRAMAN, Seyit Ali, DAĞLI, Yücel, *Evliya Çelebi Seyahatnamesi, 1. kitap*, İstanbul, 2006.
- DAVIDS, A. L., *Grammar of the Turkish Language*, London, 1832.
- DEVELLİĞLU, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*, Aydın Kitabevi, Ankara, 2011.
- DUMAN, Musa, *Evliya Çelebi Seyahatnamesine Göre XVII. yüzyılda Ses Değişmeleri*, TDK, Ankara, 1995
- HAZAI, G., *Das Osmanisch-Türkische im XVII. Jahrhundert Untersuchungen an den Transkriptionstexten von Jakab Nagy de Harsany*, Akademiai Kiado, Budapest, 1973.
- HOLDERMAN, Johann Babtist, *Grammaire Turque ou Methode Courte et Facile Pour Apprendre la Langue Turque*, İstanbul, 1730.
- KAHRAMAN, Seyit Ali, DAĞLI, Yücel, *Evliya Çelebi Seyahatnamesi, 4. kitap*, İstanbul, 2000.
- KARTAL, Ahmet, *Muallim Naci, Lügat-ı Naci*, TDK, Ankara, 2009.
- MUHAMMED İbni Manzur, *Lisanu'l-Arab*, Dar Sadır, Beyrut, 2003.
- PARIGI, Bernardo, *Vocabolario Italiano-Tvrchesco*, c. I-III, Roma, 1665.
- REDHOUSE, *Türkçe/Osmanlıca-İngilizce Sözlük*, On yedinci baskı, İstanbul, 1999.
- TANIŞ, A., *Giovanni Molino'nun İtalyanca-Türkçe Sözlüğü ve Halk Türkçesi*, Ankara, 1989.
- TOPARLI, Recep, AKSU, Tezcan Belgin, KANOĞLU, Selvi Canan, TÜRKMEN Seyfullah, Raif *Necdet Kestelli, Resimli Türkçe Kamus*, TDK, Ankara, 2004.
- TOPARLI, Recep, YILMAZ, Eyövge Betül, YILMAZ, Yaşar, *Redhouse, Müntahabat-ı Lügat-ı Osmaniye*, TDK, Ankara, 2009.
- TOPARLI, Recep, *Ahmet Paşa, Lehçe-i Osmani*, TDK, Ankara, 2000.
- TOVEN, Mehmed Bahaeddein, *Yeni Türkçe Lügat*, Akçağ, Ankara, 1997.
- TULUM, Mertol, *17. Yüzyıl Türkçesi ve Söz Varlığı*, TDK, Ankara, 2011.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/9 Summer 2013

